

Muhulane

Nr 12 (422)

Detsember 2024 (jõulukuu)

Muhu leht

Muhu kihelkonna kuusk 2024

Sel aastal sätiti Saaremaa Muuseumis, lossi kirdesaalis, üles pea „metsatäis“ päris-kuuski, üks igale kihelkonnale. Kuuskede kaunistamisel lähtuti pärandkultuurist.

Keskomingu pidajad ehk meie väärikad valmistasid Kadri Talilt saadud muhu maalamba villast kuulid ning sidusid kokku kipe-roosa ja koldse punase isevärvitud lõngaga, lisaks meisterdasid väärikad tuttidest karra, kuuse tippu ehivad Laane Meeli kootud labakud, mille kudumiseks kasutas Meeli „muistset mustrit“. Kuuske saab imetleda Kuressaare linnuse allkorrusel ühes teiste kihelkondade kuuskedega. **Kätli Saarkoppel**

Füsioterapeut Martin Vahimetsa **tervisevõimlemine** 22. detsembril kl 12–13 Muhu Spordihallis. Pilet 10 eurot.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Liiva Konsum muutus veelgi suuremaks

22. novembril avas Saaremaa Tarbijate Ühistu Coop Liiva Konsumi kauaoodatud juurdeehituse, mis lisas kauplusele 224,4 m² müügipinda. Nüüd on kaupluse müügisaal 1070 m² suurune – kaas- aegne ostukeskkond, mis vastab nii muhulaste kui ka suviste külaliste ootustele.

Kauplus käib ajaga kaasas

Liiva kauplus on aastakümnete vältel läbinud muljetavaldava

Loe edasi lk 5.

Liiva poe müüjad juurdeehituse pidulikul avamispäeval.

Jõulutervitus

Advendiaeg ja jõulud jõudvad igal aastal! Me teame seda, me ootame jõuluaega, ent ikka tuleb see justkui pisut kiiresti, sest nii palju oleks veel just sel aastal teha. Eks see ongi kahjuks praeguse aja märk: me aina ruttame ja kihutame, pilk suunatud otse ette, tihti peale märkamata, kui palju head on tegelikult meie ümber.

Jah, ükskõik, millist meedia-kanalit kuulata, siis midagi head justkui ei lubata: kõik kallineb, vaesus suureneb, elu muutub keerulisemaks, Venemaa kohutav agressioon kestab jne, jne. Paraku on just nii, et elukvaliteedi langust tunnevad inimesed teravamalt kui selle tõusu. Kahjuks on meil hetkel ka olukord, kus riigi poliitilised jõud

- selle asemel, et riiki üksmeeles keerulistest aegadest välja vedada - tegelevad rohkem üksteise materdamise ja omavahelise kismaga. Praegusel ajal aga oleks just vaja selget mõistust ja sõnumeid, loogilisust ja tarku valikuid.

Kogu maailmas, Eestis ja loomulikult ka siin armsal kodusaarel loodame me alati, et elu läheb kogu aeg aina paremaks ja areng on kiire ning see on loomulik, aga võib-olla on just praegu see aeg, kus me ei saa kogu aeg soovida midagi uut ning veelgi paremat. Tähtis on soovida, et paljud head asjad püsiksid, et traditsioonid kestaksid ning oskaksime hoida seda, mis on meile kallis ja väärtuslik. Me peaksime tihti peale rohkem märkama seda, mis on praegu head ja võitlema heade asjade püsimise nimel. Mõeldes uuele aastale, võiks sel aastavahetusel olla üks soovidest lihtne tõdemus, et see, mis seni hästi, võiks nii kesta!

Maailmas on muresid palju, aga meie siin väikesel armsal kodusaarel peame parimal moel hakkama

Loe edasi lk 2.

Advenditule jagamisel 1. detsembril Liival.

Kalmer Saar

Teemaplaneeringu eelnõ avalik väljapanek

Muhu Vallavalitsus korraldab Muhu valla üldplaneeringu Suure väina püsiühenduse trassikoridoride teemaplaneeringu eelnõ avaliku väljapaneku

Muhu valla üldplaneeringu Suure väina püsiühenduse trassikoridoride teemaplaneeringu eesmärgiks on eemaldada Muhu valla kehtivast üldplaneeringust Suure väina püsiühenduse trasside reserveering ning teha ettepanek Saare maakonna planeeringu muutmiseks selles küsimuses. *Teemaplaneeringu koostamise tulemusena soovitakse loobuda üldplaneeringus konkreetsete trassikoridoride alade reserveerimisest.* Planeeringualale ei määrata uusi maakasutuse juhtotstarbeid ning kehtima jäävad samad ehitus- ja kasutustingimused, nagu Muhu valla üldplaneeringus toodud.

Teemaplaneeringu planeeringuala hõlmab võimaliku püsiühenduse trasside tarbeks üldplaneeringus reserveeritud territooriumi Kuivastu ja Vöiküla külates. Planeeringuala suurus on ligikaudu 78 ha.

Teemaplaneeringu koostamine ei välista tulevikus püsiühenduse kavandamist läbi eriplaneeringu ning selle raames koostatava asukohavaliku menetluse.

Teemaplaneeringu eelnõ avalik väljapanek toimub 21.11.–31.12.2024. Teemaplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas aadressiga Muhu vald Liiva küla Keskuse ning valla kodulehel: www.muhu.ee/uldplaneeringu-teemaplaneering. Ettepanekud ja vastuväited planeeringu eelnõ osas palume esitada kirjalikult avaliku väljapaneku jooksul.

Planeeringu eelnõ avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu toimub 9. jaanuaril 2025. a kell 16.00 Hellamaa külakeskuses (Muhu vald, Hellamaa, Külakeskuse)

Täiendav teave tel 453 0680, maa@muhu.ee

Muhu Loomakliinikust kirjutas 21. novembri Saarte Hääl.

Algus lk 1.

saama oma elukorraldusega, oma rõõmude ja muredega. Tahan siiralt loota, et küllap meil kõigil on peagi möödunud aastast ka palju meeldivaid hetki meenutada ning Muhu stabiilne areng ja positiivne kuvand rõõmustavad meid kõiki. Muhu on väike kogukond ja iga muhulase edukus ning tublid saavutused on palsam meie hinge. Mõistagi on meil nii üksikisiku kui valla vaates asju, millega me pole rahul ja tahame enam – ka see on loomulik ning püüame koos teha asju paremini. Tegelikult on ju nii, et iga piirkond ja omavalitsus on just nii tugev, kui tugevad on seal elavad inimesed, iga vald on täpselt nii õnnelik, kui õnnelikud on seal elavad inimesed. Hea ja meeldiv elukeskkond ei ole pelk juhus, vaid paljude inimeste töö ja tegemiste tulemusel loodud hüve. Aitäh, muhulased, taas toimeka ja meeldejääva aasta eest!

Kõige tore ja hea kõrval on elul ka raskem pool – tihtipeale peame tundma kaotusekibedust ja valu. Kaastunne kõigile, kes kaotasid sel aastal oma lähedase! Head parane-

Jõulutervitus

mist ja kosumist kõigile, kes sattunud haiglavoodi raske haiguse või õnnetuse tagajärjel!

Mõeldes ette ka juba uuele aastale, siis tuleb see meie vallale ja inimestele jällegi toimekas. Lisaks argipäevastele toimetamistele on taas paslik lausuda: hakkame sättima!

On tulemas laulu- ja tantsupeo aasta ning nähes meie heal tasemel taidluskollektiive õhinal harjutamas ja särasilmselt esinemas, siis olen kindel, et suurel peol on Muhu taidlejad ja tegelikult terve Muhumaa esindatud rohkearvuliselt ja väarikalt.

2025. aasta on ka meie koduvalla 35. sünnipäeva aasta ning ikka ja jälle on uhke tõdeda, et just Muhu

on Eestis kõige vanem ning väarikam vald, kes sai ju vabadusetuule alguses kõige esimesena tagasi iseseisva valla õigused ning loodetavasti kestab meie oma vald veel kaua. Tähistame siis ka oma valla tähtpäeva läbi aasta erinevate toredate sündmustega hoogsalt ja rõõmsalt – just nii, nagu muhulas-tele kombeks.

Head muhulased! Ilusat adventi- ja jõuluaega, usutavasti on see paljudele võimalus võtta korraks paus kiiretest toimetamistest, puhata hallist argipäevast ning lihtsalt olla. Loodetavasti saavad pühade ajal koju tulla ka need muhulased, keda elutee viinud mujale Eestisse või laia maailma ning ilmselt paljude jaoks meist ongi just kõige olulisem naudida võimalust olla koos oma pere ja lähedastega.

Hoogsat aastavahetust ja rõõmu ning rahu uude aastasse! Hoiame üksteist ja Muhumaad!

Raido Liitmäe,
vallavanem

Vallavalitsuse istungitelt

12. november

Otsustati toetada lapse huvitegevust (Põide Pasunakoor).

Määrati Rässa külas asuvate ühistranspordi peatuste nimeks „Rässa teerist“ ja Kuivastu külas asuva ühistranspordi peatuse nimeks „Kuivastu kaugliinid“ ning otsustati kanda kohanimed kohanimeregistrisse.

Otsustati Muhu valla poolt üle võtta hooldusteenust vahetult osutavate hooldustöötajate ja abihooldustöötajate kulude tasumine piirhinnal ulatuses.

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitus.

Korraldusega nr 344 kehtestati Muhu Muuseumi piletit ja teenuste hinnad.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 7 kinnistut.

Määrati Nautse k Muku kü ja Pallasmaa k Urva kü sihtotstarbeks 100 % elamumaa.

Väljastati projekteerimistingimused elamu ja abihoonete ehitusprojekti koostamiseks:

- Nurme k Risti mü,
- Nurme k Ristimäe mü.

Väljastati ehitusluba:

- Paenase k Tänavasuu mü puurkaevu rajamiseks,
- Mäla k Uue-Mardi mü 4,6 kW päikeseelektrijaama paigaldamiseks maapinnale,
- Kuivastu k Paali mü üksikelamu püstitamiseks,
- Pädaste k Uie-Värava mü ga-

raaz-abihoone püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba:

- Kantsi k Haaviku mü päikeseelektrijaamale,
- Soonda k Lao mü PVC lahoonele,
- Nõmmküla Kadakanurme mü suvemajale,
- Pallasmaa k Raa mü aiamaajale,
- Simiste k Kõrkja-Lahe mü üksik-elamule.

Kinnitati avaliku ürituse toimumine - Külasepa külaseltsi “Teeliste jõulud bussipeatustes” 7.12.

Otsustati võõrandada avaliku kirjaliku enampakkumise korras Muhu vallale kuuluv plastist 8 m³ reoveemahuti. Pakkumiste tähtaeg oli 20. november.

Vaadati läbi volikogu materjalid.

19. november

Väljastati ehitusluba Kallaste k Ranna mü sauna püstitamiseks ehituskeeluvööndist välja jäävale õue- maale.

Kehtestati hooldusteenust vahetult osutavate hooldustöötajate ja abihooldustöötajate kulude piirhinnaks 600 eurot.

Kinnitati Suuremõisa k Jaaguda mü uueks lähiaadressiks Reinu.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 1 kinnistut.

Kinnitati pakkumistulemused juurdepääsutee rajamiseks Kantsi k Aadu mü mööda Adovälja mü piiri (mõlemad mü-d valla omandis). Edukaks

tunnistati Muhu Varahalduse OÜ pakkumus.

Kinnitati lasteaia hoolekogu koosseis: Sirle Kesküla, Sindy Saarkoppel, Mari Naanu, Simonee Tamm, Katrin Kommel, vallavalitsuse esindaja Kalev Kütt.

26. november

Otsustati toetada laste huvitegevust (MTÜ Orissaare Sport)

Otsustati läbi viia alla lihthanke piirmäära jääv hange sotsiaaltransporditeenuse osutaja leidmiseks 2025. aastaks.

Otsustati korraldada avalik konkurss turismispetsialisti leidmiseks.

Kinnitati Muhu valla haridusastutuste 2025. a tegevuskulude arvestuslik maksumus: Muhu Lasteaed Munuke majandamiskulude, personalikulu ning õppevahendite kulu arvestuslikuks maksumuseks lapse kohta 733 eurot kalendrikuus, Muhu Põhikooli õpilaskoha tegevuskulu arvestuslikuks maksumuseks ühe õpilase kohta 238 eurot kalendrikuus.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 1 kinnistut.

Määrati sotsiaalhoolekandelisi hüvitusi.

Väljastati ehitusluba:

- Soonda k Nuudi mü päikeseelektrijaama seadustamiseks,
- Lepiku k Kullaaugu mü elamu püstitamiseks.

Meremõõtu mehi ja maskikandjaid

Kui oktoober oli tõiselt õpetlik, mil kõik lasteaia õpetajaabid lõpetasid oma pika tugiisiku koolituse, siis november pakkus kõigile ka lustakaid toimetamisi.

Traditsioonid hoiavad meid ja kannavad meid läbi aegade. Selgi meestekuul tõstisime au sisse kõik laste isad ning pidasime spordihallis ühe sportliku pereõhtu Merlyn Leimani juhendamisel. Ei hirmutanud suur ruum sõimelapsi ega jäänud ühismängudes keegi pealtvaatajaks.

Sel õppeaastal on Muhu lasteaia vanemad rühmad liitunud uute põnevate projektide ja programmidega. Ikka laste heaks ja toeks. Projekti "Tuulega sõbraks" raames külastasime oktoobris Angla tuulikuid ja tegime ise leiba. Sel kuul tuli lasteaeda muinasjutuvestja Polina Tšerkassova lastele tuulelugusid vestma. Oh milliseid pille ta kaasa tõi ja neist lugusid välja

Sportlik isadepäev.

Maris Mägi

võlus! Oli suur rõõm lasta muinaslugudel end kanda.

Novembrisse mahub ka traditsiooniline Saare- ja Muhumaa lasteaedade spordipäev koolieelikutele, millest meie maja "Jänesed" osa võtsid. Kiired jalad ja tugevad käed kinkisid meile ühe vahva kogemuspäeva eakaaslastega koos.

Külmanäpistatud sõrmede ja valutavate varvastega kadri-

"Jänesed" löid tantsu noorematega lasteaia saalis ja jõudsid santimas käia veel mitmes kohas. Tegusa novembri järel astume väikeste sammudega vastu pidulikule jõulukuule.

Muhu Lasteaed Munuke tänab kõiki oma peresid ja sõpru ning soovib kõigile rahulikku jõuluoootusega!

Muhu Lasteaed Munuke õpetaja
Maris Mägi

Muhu valla arengukava 2035 märgiti ära selge sõnumi võistlusel

Muhu valla arengukava 2035 osales Eesti Keele Instituudi poolt üle aasta korraldataval selge sõnumi võistlusel ja jõudis tarbeteksti kategoorias **nelja parima hulka!** Suur tänu Kristiina Maripuule arengukava võistlusele esitamise eest ja kõigile, kes selle dokumendi valmimisse panustasid!

27. novembril toimus õigus-kantsleri majas tänuüritus, kus osales valla arendusspetsialist Annika Auväärt. 2024. aasta selge sõnumi võistlusele esitati 104 tööd. Neid hindasid Eesti Keele Instituudi, Õiguskantsleri Kantselei, Euroopa Komisjoni Eesti esinduse, Eesti Kommunikatsioonijuhtide Liidu, Turundajate Liidu, Eesti Keeletoimetajate Liidu, Tartu Ülikooli ja agentuuri Age Creative esindajad.

Merehariduse tagasitoomise soovist Orissaare gümnaasiumisse kirjutas 12. novembri Saarte Häälel.

Väikese väina **tammiavade** ehitamise lükkumisest teadmata tulevikku kirjutas 14. novembri Saarte Häälel. Väikese Väina Seltsi eestkõneleja Heiki Hanso sõnul on Väike väin Eestis kõige enam inimese poolt muudetud veekogu, kus loodus ise ennast aidata ei saa.

Muhu sügisese **hõbelusika-peo** pilt ja tekst ilmus 9. novembri Saarte Hääles.

Teeliste jõuluseiklus tuleb taas

Teeliste jõuluseiklus bussikates

Ootame kõiki seiklushimulisi

laupäeval, 7. detsembril 2024 kell 11-14 Muhu bussipeatustesse - PAENASE, KÜLASEMA, TAMSE, LUMISTE, NÕMMKÜLA, KALLASTE, RAUGI, LÕETSA

kus toimetavad tegusad päkapikud.

Igaühes on midagi huvitavat ja omanäolist,

mida peab ise koha peal kaema.

Tule koos perega ja naudi mõnusat jõulueelset aega.

Kindlasti võta kaasa ka sularaha, et saaksid midagi meelepärast süüa või kingikotti osta.

Kohtumiseni bussikates!

Lisainfo tel. 55 37 225 Mail
Korraldaja Külaseema Külaseltsing

Laupäeval, 7. detsembril kell 11–14 kutsume Muhu põhjaringi bussipeatusi avastama ja jõulumeeleolu nautima. Paenase, Külaseema, Tamse, Mõisaküla (Lumiste), Nõmmküla, Kallaste, Raugi ja Lõetsa külade rahvas ootab bussikatesse külla. Põnevat tegevust jagub igale poole. Alusta kummast otsast soovid või miks mitte keskelt. Seekord on ürituse koostööpartneriks Saaremaa, Muhu, Ruhnu maitsete aasta. Tasku tasub pista ka sularaha, igal pool pangakaarte ei tunnustata.

Sel päeval on Liival avatud nt toiduajakirjanike lemmik Kahverjan (Muhu maja) ja käsitöö ning looduspood Kätega loodu (kollane maja), kus saab sooja, kui ringkäigul külm peaks hakkama. Ja kella kolmest avab juba üle mere Orissaare ukse jõululaat ning viiest saab samas vaadata Talvist tantsupidu muhulaste osavõtul.

Helget jõuluaega ja kohtumiseni bussikates!

Korraldaja Külaseema külaseltsingu nimel
Silla Mail
55 37 225

PS Kui sul on huvitav idee, soovid appi tulla või midagi jõululist-talvist omalt poolt (müügiks) pakkuda, aga ei asu üheski osalevas külas, võta julgelt ühendust ja tule meie sekka.

Volikogu 20. novembri istungi päevakorrast

- kinnistute koormamine isikliku kasutusõigusega Elektrilevi OÜ kasuks (Lõunaraanna sadamatee 0,4 kV pingega elektrimaakaabelliini talumiseks; Tusti külatee 10 kV pingega elektrimaakaabelliini talumiseks),
- vallavalitsuse teenistujate koosseisu muutmine (tähtajalise turismispetsialisti teenistuskoha lisamine),
- Saare maakonna energiamajanduse ja kliima arengustrateegia 2030,
- kompromisskokkuleppe arutamine (Võiküla Toomi),
- seisukoht haridusleppesõlmimise ettepanekule (Muhu vald ei allkirjasta),
- info ja arutelu (Kesselaiu tööpaat, eelarve ettevalmistamine).

Hingedekuu ja jõulukuu Muhu Muuseumis

Aasta viimane kuu on alati mingil ajal täis signat ja saginat, aga sinna mahub ka rahu, vaikust ja kallite inimestega koosolemise aega. Eks muuseumiski on sel kuul nii signat kui saginat, aga ka rahulikku aega. Pühad veedame oma lähedastega, siis on muuseum suletud.

Novembri alguses toimusid muuseumis Täiskasvanud õppija nädala raames erinevad loengud-töötoad. Eda Maripuu ja Mai Meriste rääkisid Muhu talude töö- ja majapidamisriistadest Muhu Muuseumi esemekogus, pääses ka muuseumi hoidlasse. Teisel korral tegi Eda Maripuu juttu sellest, kuidas uurida talu ajalugu; sama päeva teises pooles ootas Marget Tafel huvilisi Kunstitali, kus rääkis näitusest ja keraamikast. Kokku osales loengutes-töötubades 27 inimest. Suur tänu esinejatele ja osalejatele!

Marget Tafel-Vahtra, Sulev Vahtra ja Markus Oeslja tööde näitus Kunstitalis sai pikendust ja näitust saab vaadata **20. detsembrini** muuseumi lahtioleku päeval T-L kell 10–17.

8. novembril käisid muuseumi mardid oma väikese eeskavaga

Muhu Hooldekodus, pärast sai veel juttu aetud ja kuulatud hooldekodu elanike mälestusi nende mardiks käimiseist.

18. novembril osales Meelis Mereäär Visit Saaremaa poolt korraldatud teabepäeval.

25. novembril kohtusime Muhu Põhikooli I klassi kadrisantidega, kes olid selgeks õppinud pika sisselaskmise luuletuse, mitu toredat laulu, ringmängu ja palju mõistatusi. Meie omalt poolt võtsime neid samuti maskeeritult vastu ja tegime koos tibutantsu, „lõime“ terveks ja muuseumi kadrititt pissus ka, et ikka seda õnne tuleks ja jätkuks. Suured tänud kõigile ja uute kohtumisteni!

30. novembril osales Meelis Mereäär koos Annely Holmiga Eesti Saarte Kogu MTÜ üldkogul Muhu valla esindajatena. Arutati tähtsaid Eesti saarte teemasid.

Head raamatu „Hellama ja Võlla asundus“ omanikud! Ilmunud on trükis „Hellama ja Võlla asundus. Täiendused ja vigade parandused“. Seda on võimalik endale saada Hellamaa Raamatukogust, Liiva Raamatukogust ja Muhu Muuseumist lahtioleku päeval ja aegadel.

Trükis on raamatuomanikele tasuta.

Raamat „Saarte sitsijakid“ on jõudnud muuseumisse. Soovijad saavad selle endale osta muuseumi lahtioleku aegadel T-L kl 10–17 meie Väljal asuvast kontorihoonest. Raamatu hind 35 eurot.

Enne novembri lõppu sai Eemu veski juurde paika sooja joogi automaat: kel aega, võib teha seal peatuse, nautida jooki kohapeal või osta kaasa. Ühe topsitäre hind on 2 eurot, maksta saab nii müntide kui

pangakaardiga. Kes on nutikam, saab maksta ka telefoni abil.

Muhu Muuseum on annetusteks saanud mitmeid asju. Detsembris on plaanis saadud esemetest teha näitus Välja talu II korruse fuajeesse.

Muuseum on avatud T-L kl 10–17, samadel aegadel pääseb ka Kunstitali. Pühade ajal on muuseum suletud 24., 25., 26.12.

31.12 on muuseum avatud kl 10–14.

Tervitustega

Siret muuseumist

Pildistas Meelis Mereäär.

Tähelepanu! Osad riigilõivud muutuvad uuest aastast!

Siseministeerium palub inimestel tähelepanu pöörata, et uuest aastast tõuseb hulk ministeeriumi valitsemisala riigilõive, mis mh puudutavad perekonnaseisutoiminguid ja isikut tõendavaid dokumente.

Nii nt tõuseb riigilõiv abiellumise puhul 70 eurole (praegu 30) ja lahutuse puhul 90 eurole (50). Nimemuutmise taotluse läbivaatamise puhul tuleb lõivu tasuda 150 eurot (100). Eraldi lõiv on eesnime ja perekonnanime muutmise eest.

Rahvastikuregistris olevate andmete väljavõtte ja perekonnasündmuse tõendi eest tuleb senisega võrreldes tasuda kahekordne riigilõiv. Nt eestikeelse väljavõtte ja tõendi riigilõiv tõuseb 20 eurole (praegu 10). Samas juhul, kui digitaalses asjaajamises kasutatav digitempliga kinnitatud rahvastikuregistri väljavõtte või tõend tellitakse e-teenust kasutades veebilehel rahvastikuregister.ee, ei väljasta seda ametnik, vaid automaat, ning 20 euro asemel tuleb tasuda ainult 5 eurot.

Muutuvad ka isikut tõendavate dokumentide riigilõivude määrad.

Isikutunnistuse riigilõiv tõuseb 45 euro peale (seni 30). Kui on vaja taotleda isikutunnistust kiirkorras, siis selle riigilõiv tõuseb 250 euro peale senise 45 asemel.

Muutuvad ka välismaalaste staatuse menetlustega seotud riigilõivud. Nt töötamiseks elamisloa taotlemise eest tuleks hakata 96 euro asemel tasuma 250 eurot. Kehtivad riigilõivumäärad on madalamad kui meie naaberriikidel, kuid nüüd astuvad sammu neile lähemale.

Jätkuvalt on aga soodsam taotleda isikut tõendavaid dokumente iseteeninduskeskkonnas. Lisaks laieneb dokumentide riigilõivu soodustus kuni inimese täisealiseks saamiseni, kui praegu on see eapäär 15 aasta peal.

Esmase relvaloa ja soetamisloa lõiv tõuseb järgmisest aastast 60 euronile ja relvaloa kehtivuse pikendamine 30 euronile. Relvaeksami sooritamise eest tuleb aga uuest aastast tasuda 90 eurot ja täiendava laskekatse eest 75 eurot.

Siin toodu on valik, täpsemalt soovitate uurida:

siseministeerium.ee/riigiloivud-dokumentide-valjastamisel

www.politsei.ee/et/juhend/riigiloivude-maaerad/elamisluba-ja-elamisoigus

Riigilõivumäärad tõusevad vastavalt toimingute tegelikele kuludele, et katta vähemalt toimingute tegemisega seotud otsesed ja teatud ulatuses ka kaudsed kulud. Nt enamik relvaomast puudutavatest riigilõivumäärade on püsinud samal tasemel 2015. aastast. Kodakondsuse saamise, taastamise ja kodakondsusest vabastamise taotluste läbivaatamise eest kehtestatud riigilõivude määrasid ei ole muudetud, vaid eurole üleminekul konverteeriti need eurodesse ning hiljem ümardati. Paljud rahvastiku toimingute riigilõivumäärad on kehtinud muutumatuna alates 2016. aastast. Kiirkorras isikutunnistuse taotlemiseks tuleb tootmisprotsess ümber seadistada, mis mõjutab tavakorras taotletud dokumentide tootmist ja tegemist on sisult mugavusteenusega.

Kino Hellamaa Külakeskuses
Mina, kapten.

3. detsembril kl 10 ja 6. detsembril kl 19. Pilet 5 ja 4 eurot.

Tule Rõemuringi!

Aja ukse ette on astunud detsember - aasta viimane kuu, kus tava-päraselt tehakse kokkuvõtteid ja erinevaid toimetusi seatakse lõpetamisele. Siinkohal asjatan mina täitsa vastupidiselt ja kutsun Sind ja Sind ja Sind Rõemuringi, mis alustab jaanuarikuus.

Mida endast kujutab rõemuring?

See on mõeldud nii **täiskasvanutele** kui ka **lastele** ja **noortele** (4–7, 8–11 ja 12–17 a). Üks kokkusaamine lastele kestab 45–60 min, olenevalt vanusest ja püsivuse astmest. Täiskasvanutele 1–1,5 tundi. Lastele mõeldud tunnis räägime erinevatest tunnetest ja emotsioonidest, kuidas nendega toime tulla ja miks nad üldse olemas on. Joonistame, kujutleme neid ning proovime üha rohkem oma tunnete eest vastutust võtta, neid ära tunda ja toime tulla. Lisaks suhtlemisele ja käelisele tegevusele on tunnis olulisel kohal liikumine, mille põhieesmärgiks on oma keha austamine ja väärtustamine. Kuulatame hingamist, südame tukseid, paneme tähele, millal on kehal hea olla ja millal halb ning märkame enda ja teiste erisusi, unikaalsust.

Tunnis on kuni seitse last, nii jagub minul silma ja kõrva kõigi jaoks. Tund lõpeb kerge pikutuse ja lõdvestusega enda joogamatil või vaibal, paralleelselt jutustame muinaslugu. Igal lapsel on kaasas

oma pleed või tekike, mille asetab lapsele peale, et oleks turvaline ja mõnus. Loomulikult on juures ka pehme pai, mis soodustab heaolu-hormooni - serotoniini tootmist, aidates lapsel rahuneda, olla oma keskmes, meenutada ja kinnistada tunnis oldut, öeldut, tehtut.

Täiskasvanute tunnis on fookus rahulikul võimlemisel: esikohal on venitused, mis tagavad lihastesse ja kudedesse piisava hapniku voolamise, et keha tunneks end hoituna, värskemana ja toimiks võimalikult tervena. Tund lõpeb samuti lõdvestusega, kus keha ja mõttemeel toimivad tervikuna.

Kui Sind ennast kõnetab või tead, et kellegi laps vajab midagi sellist, siis tule **29. detsembril 2024 näidistundi!**

Saad kogemuse, mis aitab Sul valida, kas edaspidi osaleda või pigem see pole Sinu jaoks. Austan mõlemaid otsuseid.

Rõemuringid hakkavad toimuma kord nädalas, Muhu lasteaias (eraldi sissepääsuga toas) ning osaluspanus lastel 5 ja täiskasvanutel 7 eurot. Näidistund 3 eurot.

Rõemuruumi hoiab ja juhendab

Merle Vetesina-Unn.

Pisut endast

Olen lõpetanud Tallinna Ülikooli eelkoolipedagoogika ja -psühholoogia eriala. Täiendanud end pereteraapia õpingutel, Holistika Instituudi terapeudi õppes, lastejooga rahvusvahelises koolis, oman suhtlemiskoolitaja litsentsi. Mitmeid teisi koole ja kursuseid veel.

Erakogu

Olen töötanud lasteaedades, huvikoolides, Pärnus enda loodud erahuvialakoolis Merle Mõmmila ning Audru Vallavalitsuses valla-psühholoogina. Laste ja peredega on tööstaaži üle 30 aasta.

Viimastel aastatel toimetan terapeudina oma erapraksises ning olen Liival Kätega Loodu poes perenaine, kus tegelen ja loon ise loodustooteid, mis toetavad inimese psüühika erisusi.

Ja tuleb tunnistada oma töö-kogemuse põhjal, et kõige enam tuleb arusaamatusi nii suurtel kui väikestel madala minapildi tõttu, suhtlemisel, kus teadmatusest räägitakse hinnanguliselt, ei kuulata teist lõpuni vms. Olulisel kohal on suur igapäevaelu tempo, kus stressipinget nii vaimsel kui füüsilisel tasandil kurnab keha ja meelt.

Seepärast olen rõõmuga valmis jagama nii oma kogemust kui ka erinevatest koolidest õpitut, et koos kinkida tähelepanu ja pühendada aega iseendale, jätkuvalt õppida ja olla terve ning rõõsaroosa rõõmus.

Rõemuring sobib nii tagasihoidlikule natuurile kui ka lapsele, kel püsivus ja tähelepanu vajab veel harjutamist. Huvi ja küsimuste korral kriba muhumerle@gmail.com, messengeri või tõmba traati 5197 4445.

Liiva Konsum muutus veelgi suuremaks

Algus lk 1.

arengu. Kui 1970.–80. aastatel oli müügisaali pind 240 m², siis aastatega on pinda järk-järgult suurendatud. 1990–2010 laiendati müügisaali tagaruumide arvelt 330 ruutmeetrini. 2011. aastal lisandus juurdeehitus, mis tõi juurde 301,2 m². Suurim muudatus toimus 2018. aastal, mil avati täiesti uus ja avar kauplus 862,9 m² müügisaaliga. 2021. aastal suurendati taaravastuvõtu pinda veel 105,6 m² võrra.

Nüüdne juurdeehitus on järjekordne samm ajaga kaasas käiva ja muhulaste vajadustele vastava kaupluse arendamisel.

„Liiva Konsum on alati püüdnud pakkuda laia valikut, kiiret teenindust ja mugavat ostukeskkonda – see ongi meie töö aluseks,“ kinnitab Coop Saaremaa juhatuse esimees Kalle Koov.

Rohkem ruumi ja mugavusi

Juurdeehitusega muutus kauplus avaramaks, paranesid liikumis-

võimalused ning lisandus rohkem ruumi kaupade väljapanekuks – eriti oluline suvehooajal, kui saarel on rohkelt külalisi. Laiendati ka iseteenindusala, mis on muutumas üha populaarsemaks. Uuenduste hulka kuuluvad ka uus sissepääsuala ning apteegi kolimine uuele pinnale.

Suur tänu muhulastele!

Liiva Konsumi kollektiiv tänab kõiki kohalikke mõistva suhtumise eest ehitustööde ajal. Olete oodatud tutvuma uue ja suurema kauplusega – Muhu südames asuv Liiva Konsum ootab teid!

Marge Mägi
turundusjuht

Liiva poe järjekordsest laiemisest kirjutas ka 23. novembri Saarte Hää.

Suhkrusai

Jõuluvana, punanina
Jah, ma räägin sooga. Sina
Ära too mul suhkrusaia
Võiksid parem pangas käia
Kanda mulle mill või paar
Siis ma ise osta saan
Ratta, kaatri, väikse maja
Ja veel muudki, mida vaja
Osa panen tagavaraks
Tulevikuks, pensiajaks
Nii et ole kullapai
Unusta see suhkrusai

Reelika Randmets

Saare maakonna **kogukonna teo tiitli** pälvis Muhu takso, mille pani käima Simiste küla-vanem **Üllar Läänesaar**.

8-kohalise autoga jõuavad Virtsu lapsed hommikuti Muhu põhikooli ja Muhu lapsed keskpäeviti Orissaare muusikakooli või sporditrennidesse. Kui Üllar ei jõua kliente ära teenindada, siis teeb ta koostööd ka Orissaare taksoga. Kodanikuühiskonna tänuüritusest kirjutas 23. novembri Saarte Hää.

Õpetaja Koidula Vigla - Muhu kultuurielu tugisammas

Koidula Vigla (s Keerd, 1934–2021) sündis Hellamaa Jaani-Jüri talus, kuhu tema Hellamaa Mänikult pärit isa Villem oli asunud. Pere lahkus 1936. aastal Tallinna, kus koos vend Georgiga algas ka Koidula koolitee. Pärast Tallinna pommitamist märtsis 1944 õppis ta Hellamaa koolis, mille lõpetas 1947. aastal.

Pedagoogilise hariduse sai Koidula Tallinna Õpetajate Instituudis, mille lõpetas 1953. aastal. Koidula suunati esialgu Ida-Virumaale, aga tal õnnestus kursusekaaslasega kohad vahetada ja samal aastal sai temast Piiri 7-klassilise kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja. 1958. aastal lõpetas Koidula Tallinna Pedagoogilise Instituudi eesti keele ja kirjanduse erialal. 1976. aastal pärast Piiri kooli sulgemist siirdus ta koos kolleegidega Liivale Muhu 8-klassilisse kooli.

Kuna Õpetajate Instituudis oli Koidula lisaerialaks muusika, siis oli ta nii Piiril kui Liival ka laulmisõpetaja. Muusikaõpetaja kohustuseks on alati olnud koorilaulu õpetamine ja õpilaste ettevalmistamine kõikvõimalikel pidulikel sündmustel esinemiseks. Nõukogude ajal oli kombeks ka luulekavade esitamine. Koidula oli Tallinnas õppinud Draamateatri

Foto on 1958. aastast, kus õpetaja Keerd on oma 7b klassiga. Tore oleks ka õpilaste nimed teada saada. Suur tänu Rutt Veskimeistrile, kes on pildid oma albumis kenasti teabega varustanud.

Õppestudios Ilmar Tammuri, Eino Baskini ja Jüri Järveti juhendamisel. See oli kindlasti suureks abiks koolilaste esinemiste ettevalmistamisel. Õpetaja Vigla juhendada oli kirjandusring ning ta oli Piiri raamatukogu nõukogu esimees. Aastakümnete jooksul tuli juhendada mitmeid Muhu taidluskollektiive: naiskoori, nais- ja meesansambleid. 1959. aastal oli Piiri rahvamaja 123-st taidlejust kolmandik Koidula Keerdi juhendada. Nõukogude ajal tuli esinemas käia ka kartulipõllul, rändpüügil viibivatele kaluritele nn agitbrigadeidega.

Pärast Jüri Rauga pensionile minekut sai Koidula Viglast Muhu Segakoori dirigent. Lisaks koduste esinemistele ja laulupidudele jõudis Koidula juhendatud Muhu segakoor 1994. aastal esmakordselt välismaale, kui Muhu segakoor esines Elimäki meeskoori kutsel Soomemaal.

Koos veterinaar Henn Viglaga kasvatati poega ja tütar. Poeg Ivarist sai Eestis tuntud teleajakirjanik ja -produtsent, tütar Liis valis elukutse ema eeskujul.

Kolleegid on õpetaja Viglat iseloomustanud kui suure töövõimega tähelepanelikku ja peenetundelist inimest. Tohtu töökoormuse ja pingelise koolitöö tõttu lahkus Koidula 1979. aastal lühikeseks ajaks koolitöölt, kuid juba 1980. aastast oli ta Liiva lasteaias muusikaline kasvataja ja 1981. aastast koolis tagasi. Aastatel 1982–83 oli Koidula Vigla ka Hellamaa kooli muusikaõpetaja. Liival töötas Koidula kuni pensionile jäämiseni. Pensionieas juhendas Koidula oma eakaaslaste ansamblit Viisikera ja oli kõrge vanuseni tegev organistina Liiva kirikus.

Samuti osales Koidula ka pensionipõlves Muhu kultuuri- ja kirjandussündmustel nii kuulajana kui ka esinejana.

Eda Maripuu, Muhu Muuseum

Õpetaja **Rein Lahket** tema 90. sünniaastapäeva järel meenutab Eda Maripuu 26. novembri Saarte Hääles.

Kahe kirjatuvi kodunemisest Piirl Riina Pernau (Loomapäästegrupp) juures kirjutab 30. novembri Saarte Häälel. Riina vaatab seal inimese-looduse suhte ka süvitsi.

Liiva Raamatukogus
Laupäeval, 21.12 kl 12

RAAMATUESITLUS

Mudlum

"Roosihullu päevaraamat"

RAAMATUKOGU Raamat müügil hinnaga 20€

Kirjanik Kairi Look on kirjutanud raamatu kohta nii: „Ma loen muidugi kõike, mida Mudlum kirjutab, ja alati meeldib, kuigi aiandus ja naadikatumine ei huvita mind absoluutselt, ainult vahel, kui juhe koos, on hea venna kasvuhoo-
nest veits maltsa eemaldada ja tunda end kasuliku inimesena. See raamat ei räägi kindlasti ainult roosidest või aiabiznetist, siin jagatakse lahkesti elu kõigi oma varjunditega. Raudselt üks tänavusi lempareid, eks näis, mis veel jõuluuputusega lauale ujub, aga karta on, et Mudlumi roosiorgia seljatab nad kõik, sest kogu see asi siin on ikka väga võluv ja pretensioonitult elegantne ja naljakas. Elu paneb hagu alla kõigile meie salajastele tõusiklikele mõtetele ja suurtele plaanidele, lõpuks võidab ikka loodus, tuleb kevad, tuleb panna jalga kroksid ja hakata riisuma. No hullult meeldis. Lugege!“

HELLAMAA
KÜLAKESKUSES

NÄITUS

UNI AGA TULEB
ULJUDES

AVATUD T, K 9–17
N 9–18
R 9–17
L 9–13
P, E – suletud

MUHU JÕULULAAT

14. detsember 2024
Muhu Spordihall
Kell 9.00-13.00

Esinevad
UUDO SEPP
RICHIE KALJULAI

KOHVIK
HEATEGEVUSNURK

Kauplejate
registreerimine:
tel. 5307 1949,
kultuur@muhu.ee
kuni 11.12.24

Muhu Põhikool kutsub külla!

11.dets
kell 11.30-13.30
*või kuni kaupade jättkub
**Õpilaste
jõululaat
koolimaja
fuajees!**

16.dets
kell 18.30
**Jõulukontsert
kooli saalis!**
Esinevad Muhu
Põhikooli
õpilased!

Müüd metsamaad, raieõigust, põllumaad või talu? Pakume parimat hinda ning kiireid ja usaldusväärseid tehinguid! Aitame ka metsamajandamiskavade koostamisel ja teostame ekspert-hinnanguid. Helista: 508 0065, kirjuta info@metsamaaost.eu või vaata metsamaaost.eu

detsembris avatud:
N, R, L kl 10-15.

Eakate võimlemine
teisipäeviti kl 14
Hellamaa Külakeskuses.
Juhendab Mall Noormets. Ühe korra pilet 5, viie korra pilet 15 eurot. Lähem teave tel. 5307 1949

Jõulunaeratus 2024 toetamisvõimalusi

Annetusi saab teha pangakontole:
Swedbank: EE672200221046387155
SEB: EE101010220101993019
LHV: EE167700771002598797
Coop Pank: EE074204278613542000
Saaja: Naerata Ometi Mittetulundusühing
Selgitus: Jõulunaeratus 2024 (tulumaksu-
tagastuse saamiseks lisage oma isikukood/
registrikood). Telefoniannetus: 9008810 -
10 eurot, 9008850 - 50 eurot. Täpsemat
teavet leiad: [naerataometi.ee/aktiivsed-
projektid/tooge-lastele-jouluroomu-koos-
naerata-ometi-mtu-ga/](http://naerataometi.ee/aktiivsed-projektid/tooge-lastele-jouluroomu-koos-naerata-ometi-mtu-ga/)

Kormoran

Eesti Ornitoloogiaühing
valis 2025. aasta linnuks
kormorani ja alustas pildi-
korjega. Fotode kasutamis-
tingimused ja annetusvormi
leiab lehel
eoy.ee/fotoannetus.
Kormoran on järjekorras
kolmekümne esimene aasta
lind.

Eesti põlisrahvaste
koduleht: maarahvas.ee

Jõuluvana ootab lastelt kirju

Paras aeg on lastel hakata jõuluvanale kirju saatma, siis jõuab jõuluvana neile ka enne pühi vastata!

Jõulude-eelne aeg sobib suurepäraselt selleks, et lastele õpetada, kuidas käib paberil kirja saatmine – miks mitte saata üheskoos kiri jõuluvanale? Selleks tuleb kirjutada kiri, adresseerida see "JÕULUVANALE", kleepida mark, ümbriku teisele küljele saatja aadress ning libistada see kiri siis Omniva kirjakasti.

Seejärel võivad lapsed omakorda kirja ootama asuda. Oluline on, et kiri pannakse posti koos margiga ja **enne 18. detsembrist**.

Kirjakastide loetelu leiab Omniva kodulehe kaardirakendusest: www.omniva.ee/abi/kaart.

MUHU LOOMA KLIINIK

**Rõõmsate
pühade
soovidega!**

Lõuna-Eesti
ERAMETS
Metsale hea
peremees!

Ostame metsakinnistuid ja
raieõigust üle Eesti

☎ 50 72 544
✉ mets@erametsa.ee
www.erametsa.ee

Hellamaa kirik 2023. a Jõululaupäeval.

Hellamaa kirikus tähistame teisipäeval, 24. detsembril 2024 kell 15 Kristuse sündimise püha Suure õhtuteenistusega. Teenib piiskop Aleksander (preestrina).

Kallis Hellamaa kogudus ja sõbrad!

On rõõm teatada, et Jõululaupäeval saab meie piiskop ise tulla meile teenima ja jõulurõõmu kuulutama. Lapsed saavad kingitusi. Tulge rõõmsa meele ja uudishimuga võtma osa sünnipäeva tähistamisest. Lisaks saab osta õigeusu kalendrit, palveküünlaid, meeneid ja teha annetusi koguduse toetuseks.

EAÕK Muhu-Hellamaa Peetruse ja Pauluse koguduse juhatus

2025. a alguses avatav **puhkekeskus** „Dharma Resort“ **Rässa külas** pakub **täiskohaga tööd** tublile ja töökale **koristajale**. Varasem kogemus ja teadmised kaasaegsetest koristusviisidest tulevad kasuks. Saada oma CV või lihtsalt elulookirjeldus info@dharmaresort.ee

Adrem Kinnisvara

www.adrem.ee

Kõige parem ülevaade Muhi kinnisvarast!
Kinnisvara vahendus ja arendus alates 2002. aastast.

Meie kontor asub nüüd uues Muhi Majas, Liiva keskuses, kus on mugav võimalus meie klientidel kaugtööstuste vormis lepinguid sõlmida.

Lauri Kolk, lauri@adrem.ee, +372 5191 2950

Allan Pajus, allan@adrem.ee, +372 56 900 411

Võta meiega julgelt ühendust, kui soovid osta-müüa!

Kirikuteated

EELK Muhi Katariina kogudus

Pühapäeval, 8. detsembril kl 14 jumalateenistus armulauaga (talvekirikus). Advendiaja 2. pühapäev.

Pühapäeval, 22. detsembril kl 14 Laulu-, sõna- ja palvetund "Pühade ootuses" (Muhi hooldekeskuses). Advendiaja 4. pühapäev.

Teisipäeval, 24. detsembril kl 19 jõuluõhtu jumalateenistus (kirikus). Jõuluõhtu ehk jõululaupäev.

Kolmapäeval, 25. detsembril kl 14 jumalateenistus armulauaga (kirikus). Kristuse sündimispüha ehk 1. jõulupüha.

Värsked teated kodulehel muhi.eelk.ee Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**, tel. 529 1881, e-post: hannes.nelis@eelk.ee

EKNK Muhi kogudus Hellamaa Külakeskuses

8. ja 22. detsembril kl 16 Jumalateenistus. Jumalateenistusega samal ajal toimub lastetöö. Peale jumalateenistust on kõik oodatud kohvilauda.

11. detsembril kl 18.30 Kena Sõnumi õhta (vestlused kaetud kohvilaudas).

24. detsembril kl 11 Jõulujumalateenistus.

EKNK Muhi koguduse pastor Alur Õunpuu, mob. +372 5333 0009, e-post: muhukogudus@eknk.ee; www.facebook.com/muhukogudus

*Sinust mälestus me hinges elab.
Sinu hää veel kõrvus kõlab...*

Lahkus meie kallis abikaasa, ema, vanaema,
vanavanaema, vanavanavanaema

MAIME KASENÖMM

13.2.1940 – 10.11.2024

Leinavad abikaasa ja lapsed peredega.

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

1. novembril 85-aastane **Hilja Pauts**.

10. novembril 84-aastane **Maime Kasenömm**.

Tunneme kaasa omastele!

Näarikuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Armilda Kiik	101 (1.1)		
Bruno Kollo	95 (30.1)		
Helvi Ots	91 (23.1)		
Peeter Vingisaar	89 (8.1)		
Meida Mereäär	89 (12.1)		
Helve Saartok	87 (1.1)		
Meida Kamp	86 (27.1)		
Milla Vaher	84 (14.1)		
Janne Vink	82 (7.1)		
Laine Menind	82 (9.1)		
Valve-Helgi Saarkoppel	81 (5.1)		
Ants Sau	81 (22.1)	Sirje Tammik	70 (23.1)
Rihard Noor	80 (21.1)	Marje Jõgi	65 (22.1)
Harry Luige	75 (8.1)	Eda Maripuu	65 (24.1)
Merike Šuprudko	75 (26.1)	Reti Toriella	60 (24.1)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

* **Küttepuude, pelleti ja briketi müük** üle Eesti. www.puu24.ee või helista 5200093, 6000136.

MUHU VALLA AASTALÕPUPIDU

MUHU SPORDIHALLIS
28.12.2024
ALGUS 20.00

Peasesineja ansambel
REGATT

Õhtujuht
JAAN ALLIK

Esineb
tantsustuudio
ALHAMBRA

Kohapeal KOHVIK
Mullibaar TIRTS
Kata ISE peolaud koduste
hõrgutistega!

Pilet eelmüügist kuni 20. det. 15 eurot,
hiljem ja kohapeal 25 eurot
Ülekandega tasumise info:
Muhu Vallavalitsus, A/a: EE782200001120228703 (Swedbank), selgitus NIMI, pidu24
Tasumine kohapeal sularahas või kaardimaksega
Broneeri laud juba täna (kultuur@muhu.ee, telefon 5307 1949 Kätli)

Ole nähtav! Kanna helkurit!

Jaauari Muhulase materjalid on teretulnud **6. jaauari õhtuni**.

Toimetaja Anu Pallas
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 430 eks.
Hind 50 eurosent